

Jatkuvan oppimisen uudistus

– MITEN TYÖIKÄISTEN OSAAMINEN VARMISTETAAN

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Jatkuvan oppimisen uudistus on 2020-luvun tärkeimpiä koulutus-, työllisyys-, ja sosiaalipoliittisia uudistuksia, jossa työikäisten osaamista, koulutustarjontaa, toimeentuloa ja työelämän tarpeita tarkastellaan kokonaisuutena.

SISÄLTÖ:

Tähän dokumenttiin olemme koonneet työn tueksi taustatietoa sekä keskeisiä tunnuslukuja ja trendejä aikuiskoulutukseen osallistumisesta.

- 1. Suomalaiset osallistuvat aikuiskoulutukseen verrattain paljon, mutta aiempaa vähemmän**
- 2. Osaaminen ja osallistuminen kasautuu**
- 3. Osaaminen pitää pinnalla – heikot perustaidot ovat yhteydessä työttömyyteen**
- 4. Työtä häviää ja muuttuu automatisaation vuoksi – uusia työpaikkoja syntyy**
- 5. Mitä uudistukselta odotetaan?**
- 6. Jo toteutettuja toimenpiteitä**
- 7. Rahoitus monesta kukkarosta**
- 8. Lisätietoa ja lähteet**

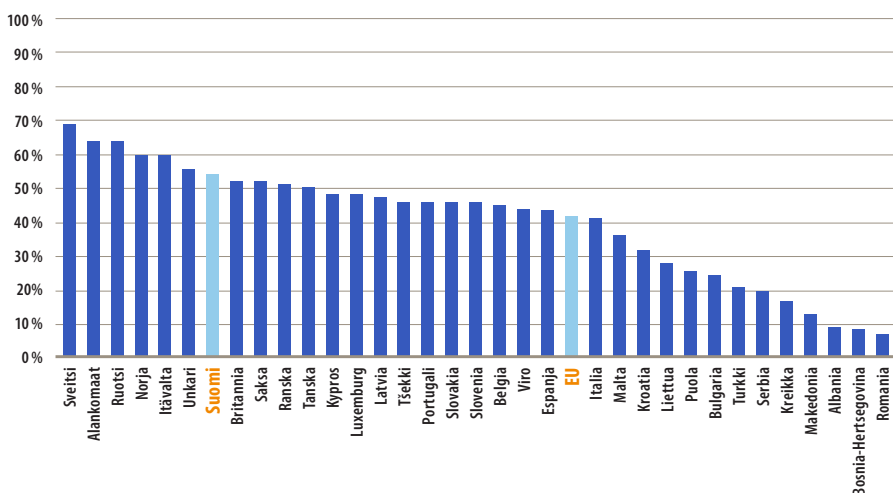
Suomalaiset osallistuvat aikuis- koulutukseen verrattain paljon, mutta aiempaa vähemmän

Suomalaisten työikäisten osallistuminen on kansainvälisesti hyvällä tasolla.

Lähes joka toinen aikuisikäinen (18–64-v) suomalainen on osallistunut aikuiskoulutukseen viimeisen vuoden (2017) aikana. Aikuiskoulutukseen osallistuminen on yleistynyt 2000-luvulla, mutta kasvu on tasaantunut. Koulutukseen käytetään myös aiempaa vähemmän työpäiviä.

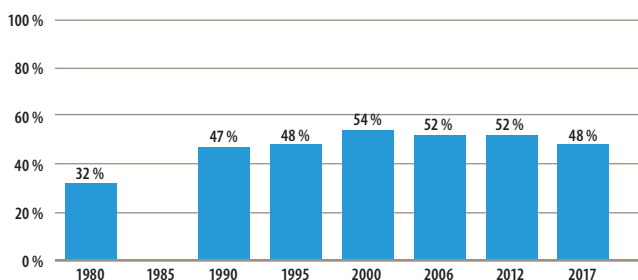
Yleisimpiä syitä osallistumattomuuteen ovat koulutuksen ja työn yhteensovittamisen vaikeus, perhesyistä johtuva ajan puute, se, että koulutusta ei järjestetty riittävän lähellä, työnantajien tuen puute, liian kallis koulutus ja vaikeus löytää koulutusta, johon haluaisi osallistua.

KUVIO 1. Koulutukseen vuoden aikana (12 kk) osallistuneiden aikuisten (25–64-vuotiaat) osuus 2016/2017

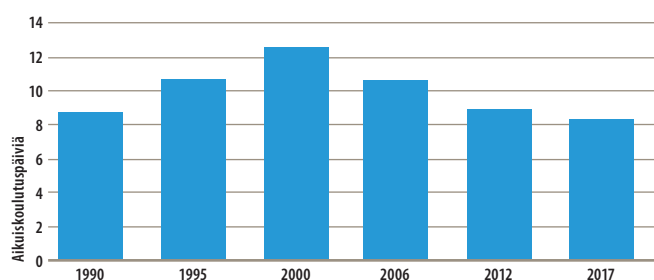

KUVIO 2. Osallistumisen suunta on laskeva

Aikuiskoulutukseen osallistuminen vuosina 1980–2017 (18–64-vuotias väestö).

Aikuiskoulutuspäivien määrä (odotusarvo) henkeä kohden vuosina 1990–2017 (18–64-vuotias väestö).

On löydettävä helposti omaan tilanteeseen ja tarpeisiin sopivaa koulutusta ja siihen pitää olla taloudelliset mahdollisuudet osallistua. Jotta osaamisen päivittäminen olisi mahdollista, edellyttää se joustavuutta koulutusjärjestelmältä

ja ihmisille mahdollisuuksia päästä tarvitsemaansa koulutukseen työn ohessa ja sen aikana. Aiemman osaamisen huomioiminen ja etäopetuksen laajeneminen lisäävät opintojen joustavuutta. Osaamista on ylläpidettävä ja uudistettava.

Osaaminen ja osallistuminen kasautuu

Aikuiskoulutukseen osoitetut resurssit ovat Suomessa OECD-maiden kärkikolmanneksen joukossa.

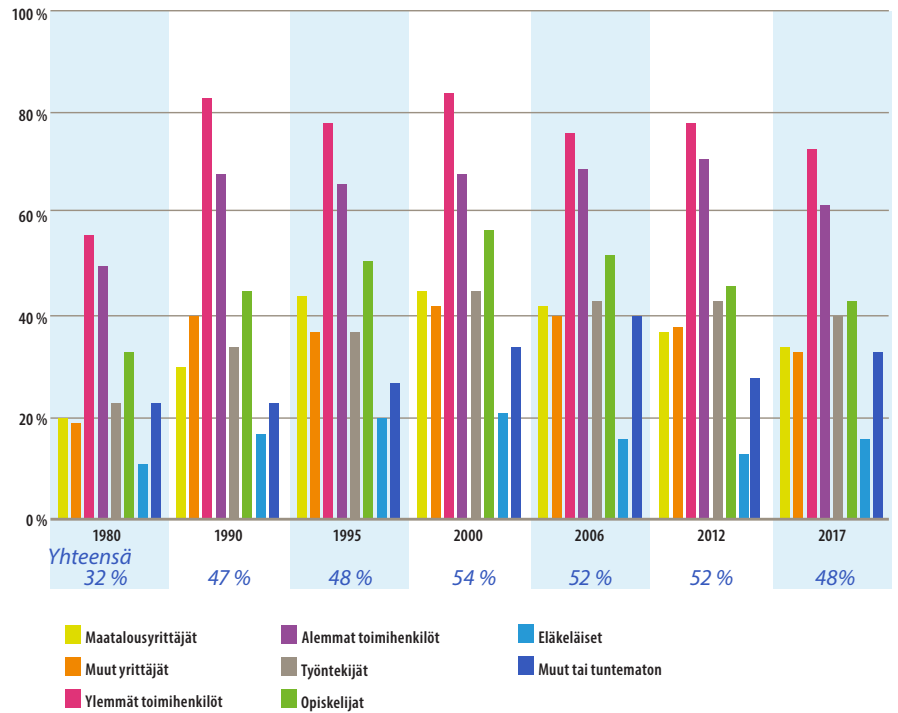
Suuri osa työntekijöistä katsoo, että työpaikka tukee oppimista.

Suomessa korkeasti koulutetut ja hyvät palkkaudet osallistuvat aikuiskoulutukseen huomattavasti enemmän kuin matalapalkkaiset ja heikon peruskoulutuksen omaavat. Koulutuksen kasautumista kuvaavat erot ovat OECD-maiden kärkeä.

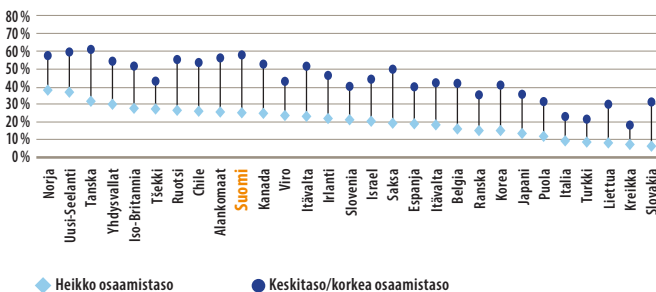
Työnantajan kustantamaan koulutukseen osallistui työntekijöistä 39 prosenttia, alemmista toimihenkilöistä 61 prosenttia ja ylemmistä toimihenkilöistä 67 prosenttia.

Perusasteen suorittaneiden osallistuminen ei ole lisääntynyt, muutokset myöskin sosioekonomisen aseman mukaan ovat pieniä.

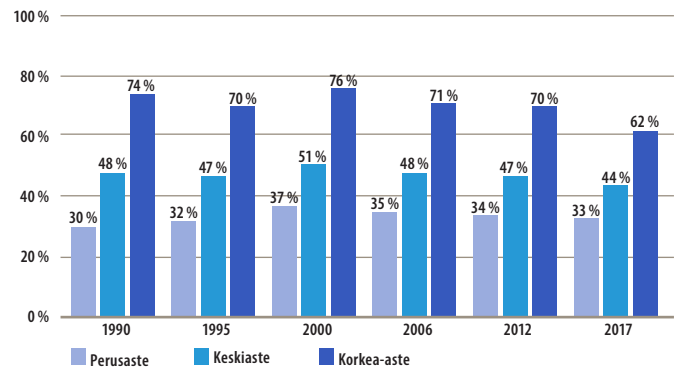
KUVIO 3. Sosioekonomisen aseman vaikutus osallistumiseen ei juurikaan ole muuttunut. Aikuiskoulutukseen osallistuminen sosioekonomisen aseman mukaan 1980–2017 (18–64-vuotias väestö).

KUVIO 4. Suomessa erot heikon ja keskitasoisien/hyvän osaamistason ryhmien välillä sekä erot matalapalkkaisten ja muiden välillä koulutukseen osallistumisessa ovat OECD-maiden kärkeä.

KUVIO 5. Aikuiskoulutukseen osallistuminen koulutusasteen mukaan vuosina 1990–2017 (18–64-vuotias väestö)

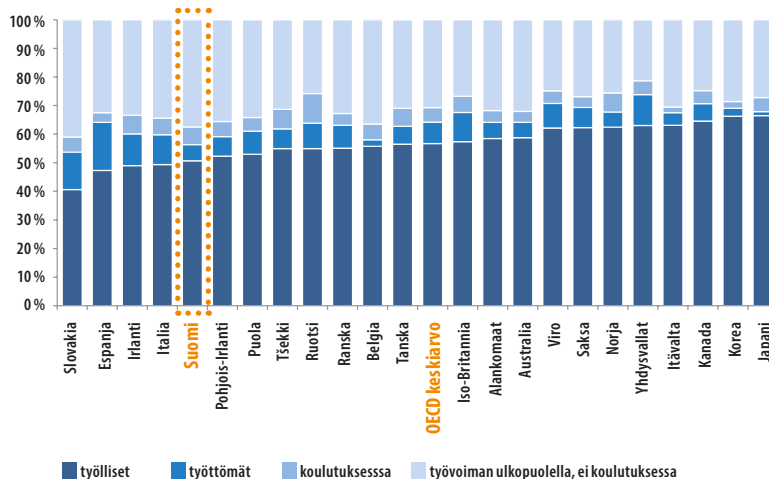
Suomi sijoittaa muihin OECD-maihin nähden paljon resursseja työikäisen väestön kouluttamiseen, mutta tulokset ovat keskitasoa.

Osaaminen pitää pinnalla – heikot perustaidot ovat yhteydessä työttömyyteen

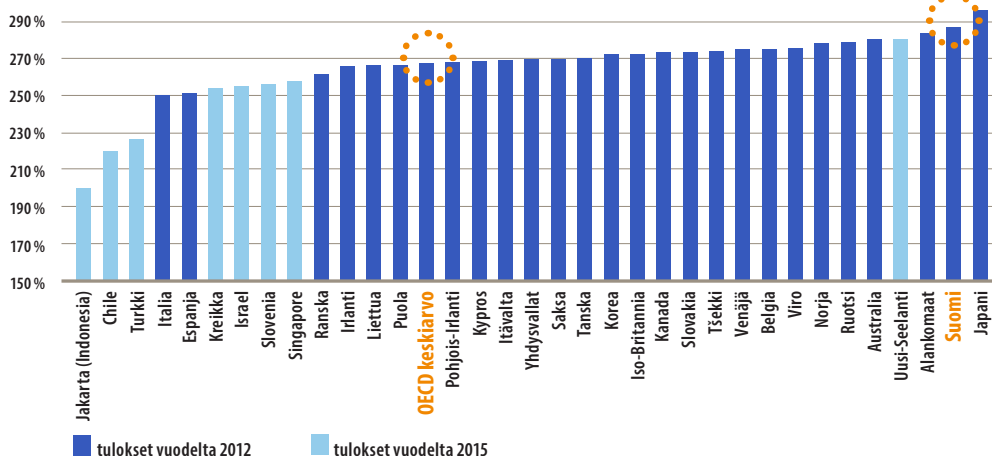
Suomalaisista 30–60-vuotiasta noin 300 000 on työmarkkinoilla pelkän perusasteen varassa. Sadoillatuhansilla työkäisillä on merkittäviä puutteita luku- tai laskutaidossa ja tietotekniiksessä osaamisessa. Heikot perustaidot ovat yhteydessä myös työttömyyteen: heikot perustaidot omaavista 16–65-vuotiaista vain puolet oli töissä.

30 prosentilla pelkän peruskoulun ja 20 prosentilla toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneista oli heikot perustaidot. Erityisen huono tilanne on ensimmäisen polven maahanmuuttajilla, joista yli puolella oli puutteita taidoissa.

KUVIO 6. Työmarkkina-asema henkilöillä (16–65-vuotiaat), joiden luku- tai laskutaito alle tason 2.

KUVIO 7. Osaaminen on korkealla tasolla, mutta on myös puutteita

Kansainvälinen aikuistutkimus (16–65-vuotiaat) PIAAC (OECD) Suomen tulokset vuodelta 2012,

- sijoitus:
- lukutaito 2.
  - numerotaito 2.
  - tietotekniikkaa soveltava ongelmanratkaisutaito 3.

Mutta alimmalla tasolla 1 tai sen alapuolella:

- lukutaito 370 000,
- numerotaito 450 000
- jompikumpi tai molemmat 600 000.

- Alle tason 1 tai tieto puuttuu
- tietotekniikkaa soveltavassa ongelmanratkaisutaidossa: 1 000 000.

Laadukkaalla perusopetuksella ja ammattiin pätevöittäväällä koulutuksella taataan, että työelämään tulevilla on riittävät taidot pärjätä. Puutteellinen osaaminen altistaa

työttömyydelle. Työllisyysasteen nostamiseksi taitojen täydentäminen työelämän vaatimalle tasolle on olennaista.

Työtä häviää ja muuttuu automatisaation vuoksi – uusia työpaikkoja syntyy

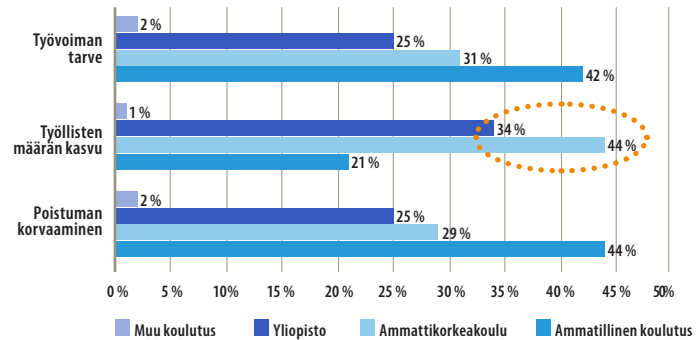
Osaaminen vanhenee työelämän muutoksissa. **Joka neljäs työtehtävä muuttuu merkittävästi seuraavan 10–20 vuoden aikana.** Muutos voi koskea yli 400 000 henkilöä.

Suurin muutos on matalapalkkaisissa ja lyhyempää koulutusta edellyttävissä tehtävissä. Näissä tehtävissä toimivia aikuiskoulutus tavoittaa huonosti.

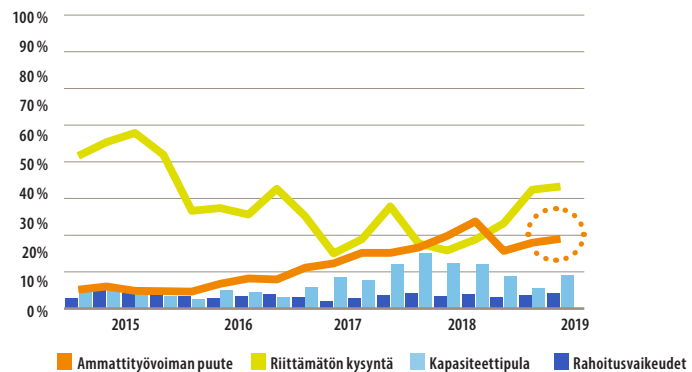
Lähes 80 prosenttia syntyvistä uusista työpaikoista edellyttää korkeakoulutasoista osaamista. Muutos on niin nopea, että nuoret ikäluokat eivät riitä tyydyttämään osaamisen tarvetta. Tarvitaan isoja muutoksia ja työssä olevien osaamiseen.

40 prosenttia työnantajista ilmoittaa rekrytointiongelmista. Elinkeinoelämän keskusliiton jäsenyrityksistä 19 prosenttia piti osaavan työvoiman saantia kasvun esteenä (7/2019). Osaavan työvoiman saatavuus rajoittaa myös pienten ja keski suurten yritysten kasvua.

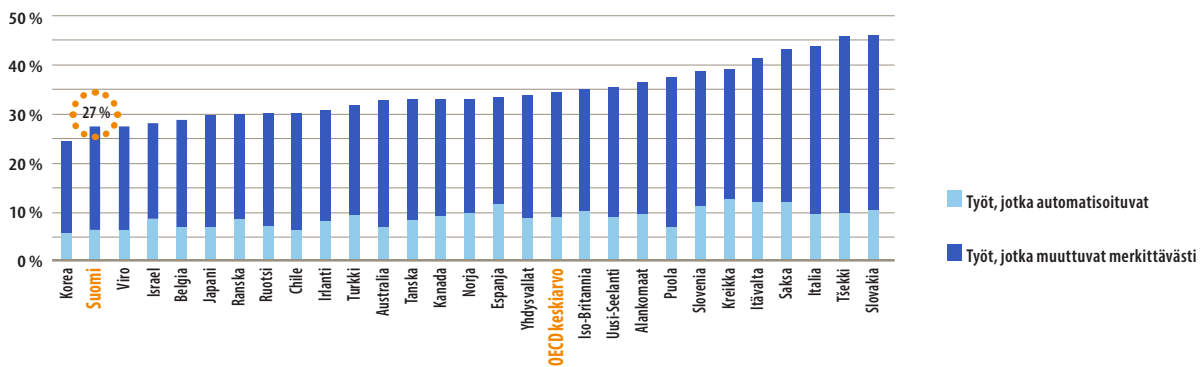
KUVIO 8. Uuden työvoiman tarve 2017–2035. Koulutusasteiden osuudet tarpeesta.

KUVIO 9. Tuotannon kasvun esteet

KUVIO 10. Osuus työpaikoista, joilla suuri riski korvautua tai muuttua merkittävästi

Työelämä muuttuu ja sen vaatimukset osaamiselle kasvavat nopeasti alalla kuin alalla. Lähes kaikilla aloilla esiintyy merkittävää

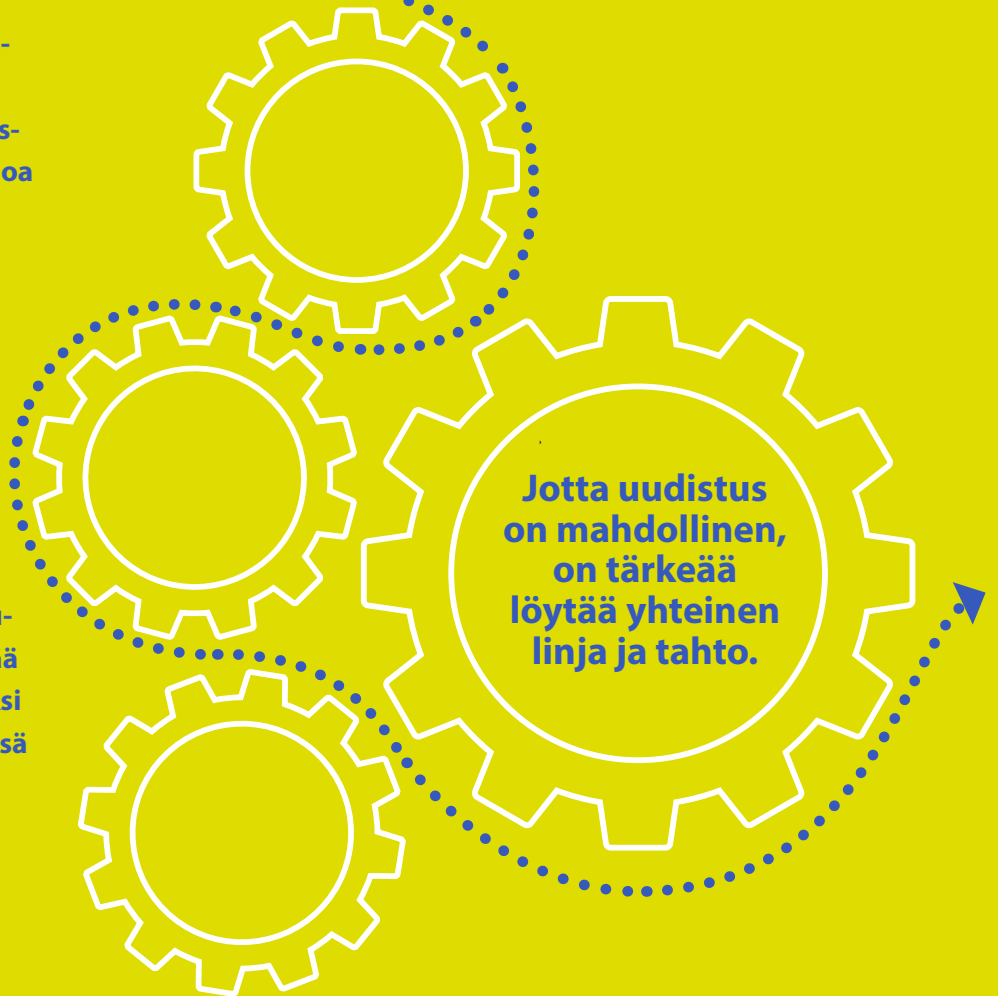
pulaa osaavista tekijöistä. Osaamista kehittämällä tuetaan mielekkäitä työuria ja työllisyyttä.

Mitä uudistukselta odotetaan?

Jatkuvan oppimisen uudistuksessa tarkastellaan kokonaisuutena koulutuksen tarjontaa ja rahoitusta, opintojen aikaista toimeentuloa sekä haetaan ratkaisuja työn ja opiskelun yhteensovittamiseen.

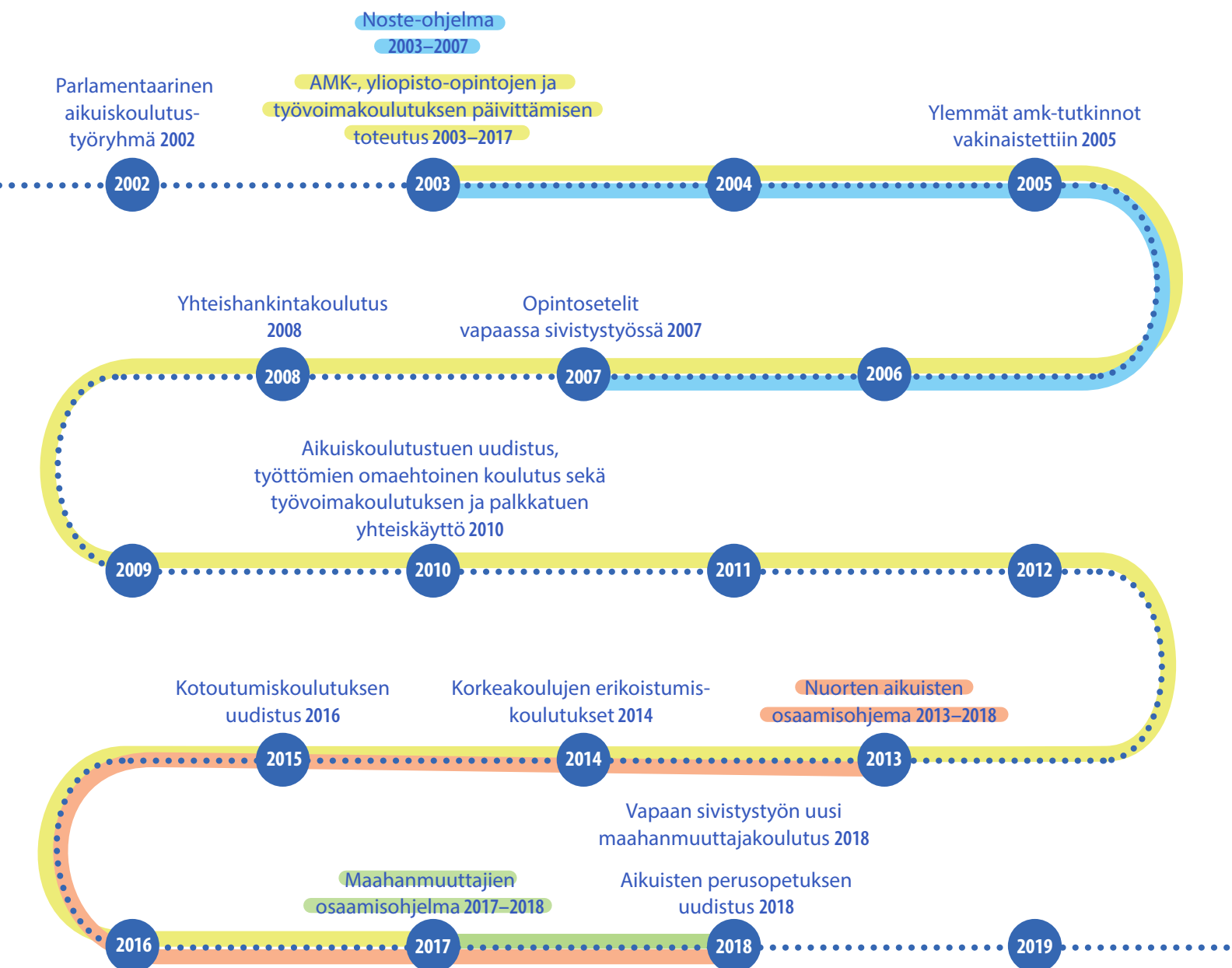
Uudistus on yksi tärkeimmistä koulutus-, työllisyys-, ja sosiaalipoliittisista uudistuksista. Jotta uudistus on mahdollinen, on tärkeää löytää yhteinen linja ja tahto. Siksi valmistelu halutaan tehdä yhdessä ja laajalla joukolla.

Osaamis- ja koulutustason nostaminen, työllisyysaste ja sosiaaliturvan uudistaminen muodostavat toisiinsa kytkeytyvän kokonaisuuden, jonka uudistaminen edellyttää arvovalintoja. Jos kykenemme uudistumaan tavalla, joka varmistaa kestävästi tulevaisuudessa tarvittavan osaamisen, varmistamme samalla Suomen edellytykset pärjätä kansainvälisessä kilpailussa.

Jo toteutettuja toimenpiteitä

Osaamisen kasvattamiseksi ja aliedustettujen ryhmien osallistumisen lisäämiseksi on tehty monenlaisia toimia.

Rahoitus monesta kukkarosta

Työnantajat rahoittavat henkilö-
löstökoulutusta ja osallistuvat
koulutuksen aikaisen toimeentu-
lon rahoittamiseen sekä opiskelun
aikaisten palkkojen maksajana
että aikuiskoulutustuen ja työttö-
myysetuuksien rahoittajana.

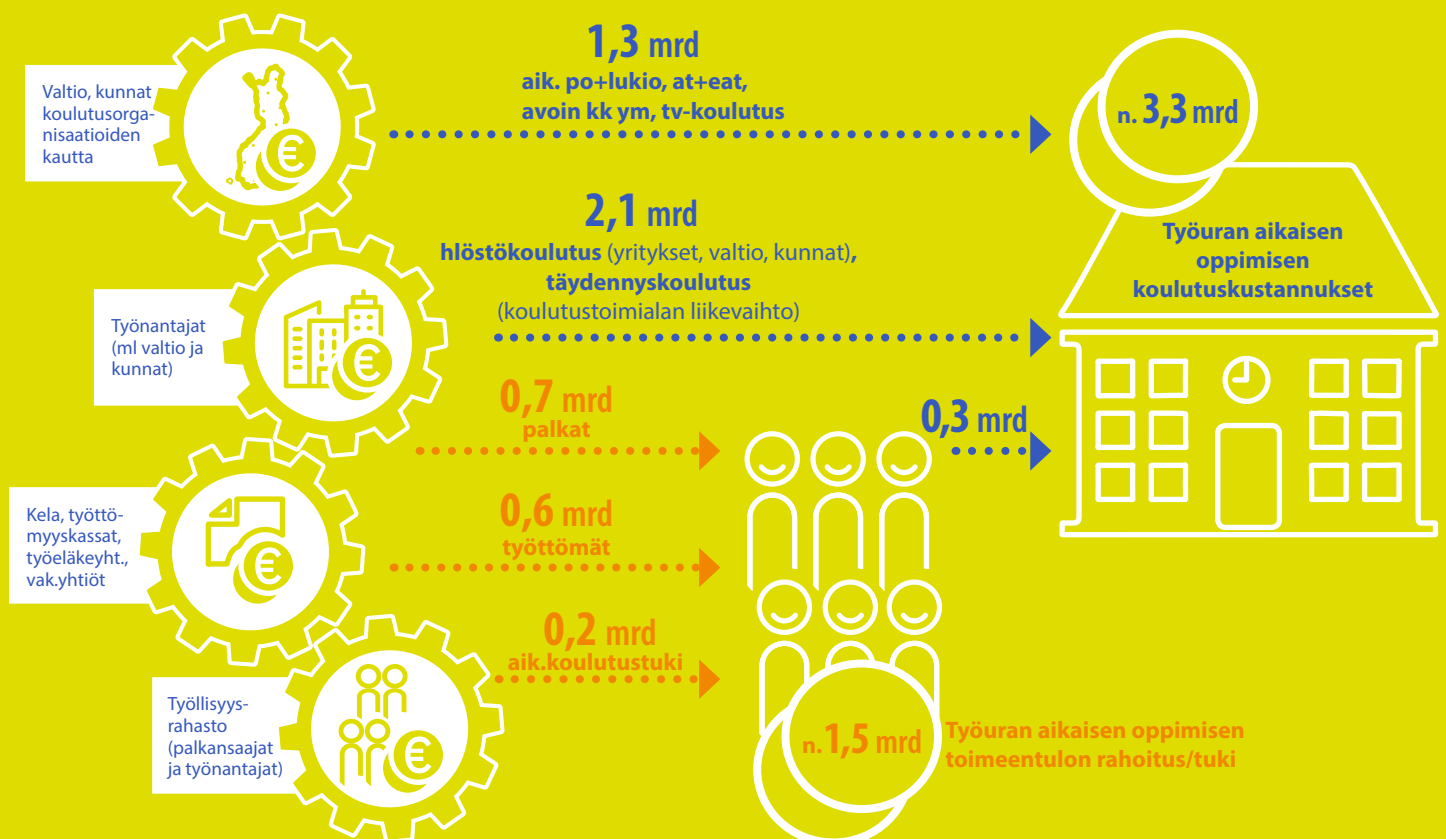
Palkansaajat/kansalaiset mak-
savat opiskelumaksuja ja muita

koulutuksen kustannuksia ja
osallistuvat aikuiskoulutustuen ja
työttömyysetuuksien rahoittajana
koulutuksen aikaisen toimeentu-
lon kustannuksiin.

Koulutuslainsäädännön piiriin
kuuluvan ja työvoimapolitiittisen
koulutuksen järjestämisestä
aiheutuvista kustannuksista

**vastaavat pääosin valtio ja
kunnat.** Valtio rahoittaa kou-
lutuksen aikaista toimeentuloa
opintotuen ja muiden etuuksien
kohdalla niihin kohdentuvien
valtionosuuksien kautta.

Työuran aikaisen koulutuksen rahoitus

Huom. Lisäksi opintotuki 0,6 mrd

Huom. Lisäksi työssä olevat ja
työttömät hyödyntävät merkittävästi
normaalia julkista koulutustarjontaa.

- **Työn murros ja elinikäinen oppiminen** – Elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita selvittävän työryhmän raportti
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-552-5>
- **Jatkuvan oppimisen kehittäminen** – opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän ehdotukset jatkuvan oppimisen kehittämiseksi.
Työryhmän väliraportti <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-641-6>
- **Työ- ja elinkeinoministeriön näkemys Suomen työmarkkinoista**
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-391-7>
- **Millä rahalla?** -selvitys tarjoaa ensimmäistä kertaa kokonaiskuvan koulutuksen ja oppimisen rahavirroista Suomessa.
<https://www.sitra.fi/julkaisut/milla-rahalla/>
- **Kohti elinikäistä oppimista** -julkaisussa esitellään kolmenkymmenen yhteiskunnallisen toimijan yhteinen tahtotila elinikäisen oppimisen Suomelle, keskeiset muutoshasteet ja rahoituksen periaatteet
<https://www.sitra.fi/julkaisut/kohti-elinikaista-oppimista/>

Kuvalähteet:

Kuvio 1. Adult Education Survey (AES)/
Ruuskanen 2018

Kuvio 2. Tilastokeskus. https://www.stat.fi/til/aku/2017/aku_2017_2018-01-12_tie_001_fi.html
http://www.stat.fi/til/aku/2017/02/aku_2017_02_2018-05-09_fi.pdf

Kuvio 3. Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ykou_aku_201700_2018_19724_net.pdf

Kuvio 4. OECD

Kuvio 5. Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ykou_aku_201700_2018_19724_net.pdf

Kuvio 6. OECD, Building Skills For All: A Review of Finland. <http://www.oecd.org/finland/Building-Skills-For-All-A-Review-of-Finland.pdf>

Kuvio 7. OECD calculations based on the Survey of Adult Skills (PIAAC) (2012) (database).

Kuvio 8. Ennakointi. 4.4.2019. Ilpo Hanhijoki, opetushallitus.

Kuvio 9. Elinkeinoelämän keskusliitto EK. Suhdannebarometri, Heinäkuu 2019. <https://ek.fi/wp-content/uploads/SB-heinakuu-2019.pdf>

Kuvio 10. Arntz, M., T. Gregory and U. Zierahn (2016), "The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries: A Comparative Analysis", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 189, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/5jlz9h56dvq7-en>